

Nr. 1 - 2009

ANytt

AFGHANISTAN

Korrupsjonen s.2
Legitimitetskrise s.20
Presidentvalget 2009 s.22

– Hvem har skylda for all korrupsjonen?

[LEDER]

Det er tyve år og ti måneder siden Sovjetunionen trakk sine hærstyrker ut av Afghanistan. 15.februar 1989 passerte de siste stridsvognene over Termez-broa og inn i Uzbekistan i daværende Sovjetunionen. Aller sist kom general Boris Grimov, øverste sjef for sovjetstyrkene i Afghanistan, til fots. Det hadde da gått omlag fire år siden Mikhail Gorbatsjov var blitt valgt til sovjetisk leder (mars 1985). I sine første to år forsøkte Gorbatsjov seg med en siste desperat og brutal bombeoffensiv for å vinne kontroll over Afghanistan. Det prosjektet mislyktes helt, men med store kostnader for Afghanistan: tallet på døde og lemlestedede mennesker, sønderbombede landsbyer og ødelagt infrastruktur steg bratt. Det samme med antallet personell- og landminer som Sovjet spredde utover landet i et seksifret antall. Mange av dem dreper afghanere den dag i dag.

I 1987 begynte realitetene å sive inn i Kreml, og tonen i Geneve-forhandlingene, som hadde foregått siden 1982, endret seg. 15.april 1988 undertegnet Gorbatsjov en fredsavtale med FN, med løfte om å trekke seg ut. Det var særlig for denne tilbaketrekningen at Mikhail Gorbatsjov fikk Nobels fredspris i 1991. Afghanistankomiteen var blant dem som protesterte heftig mot dette.

I år har president Barack Obama fått fredsprisen. Obama har lenge varslet ny strategi og politikk for Afghanistan, men når A-nytt går i trykken, sitter han ennå på gjerdet. Nobelprisen til Obama er i hvert fall ikke et resultat av innsatsen i Afghanistan. I påvente av Obamas nedstigning fra gjerdet er det en helt påfallende stor uenighet mellom de viktigste aktørene i USAs afghanistanpolitikk. I et intervju med ABC News 15.november forkynte utenriksminister Hillary Clinton at målet med USAs operasjoner i Afghanistan kun har vært å ta knekken på Al Qaida! Alt snakk om at de skulle være der for å bygge et moderne demokrati i landet var feil. USA forfulgte kun sine egne interesser. Befriende ærlig tale fra ministeren.

Øverste leder for de militære styrkene Stanley McChrystal har bedt om 40 000 soldater for å kunne forsvare og trygge afghanske landsbyer mot Taliban, og drive med «kapasitetsbygging» (politi, hær, andre institusjoner). Målet er ikke lenge å jakte på Taliban, eller eliminere dem. USAs Kabul-ambassadør Karl Eikenberry ønsker ikke å sende en eneste soldat til, hvis ikke president Hamid Karzais nye regjering nå viser betydelig framgang i kampen mot korrupsjon.

Etter at presidentvalget endte opp som en skandale av dimensjoner, har ledende krefter i NATO med stor glød kastet seg over korrupsjonsargumentet. Det er blitt det nye felles mantraet. Men hvem har skylda for all korrupsjonen? Hvem har gjennom årene raust strødd ut millioner av dollar i Afghanistan, uten å kreve «transparency»? spør den afghanske utenriksministeren Dadfar Spanta.

Ekstra pinlig er det for de nyslåtte korrupsjonsjegerne i USA når The New York Times 27. og 28.oktober dokumenterer at president Karzais bror Ahmed Wali Karzai «får regelmessig utbetalinger fra CIA og har mottatt slike i åtte år». Dette bekreftes av både tidligere og nåværende ansvarlige i Washington. I årevis har nettopp Ahmed Wali Karzai hatt søkelyset på seg for å være en av de mest korruperte, og en av de mest sentrale aktørene i opiumshandelen. Hvem backet i sin tid opp alle krigsherrene med Abdul Rashid Dostum i spissen, og så å si dyttet dem på Karzai? Svaret er gitt.

Men tanken har meldt seg hos mange: Bli henvisning til at regjeringen Karzai ikke tar korrupsjon nok på alvor NATOs argument for å trekke seg ut om et år eller to? Kanskje de uansett bør lytte til Gorbatsjov, som nylig tok til orde for å trekke ut NATO-styrkene og gå i dialog med motstanderne. Han avsluttet slik: - Jeg tror at vår erfaring bør tillegges en viss vekt.

Terje Skaufjord
redaktør

Innhold

- 3-8 Fire forfattere, fem bøker**
Atiq Rahimi,
Malalai Joya,
Fredrik Græsvik
Tom Bakkeli
- 10-16 To reiser til Badakshan**
Fostermødre i fokus
- 18-19 Billion tree campaign**
- 20-23 Aktuelle kommentarer:**
Regjeringens legitimitet
og presidentvalget

AfghanistanNytt utgis av Afghanistankomiteen i Norge
Osterhausgt. 27, 0183 Oslo
Tlf: (+47) 22 98 93 15/16
www.afghanistan.no
Daglig leder: Liv Kjøseth
E-post: ain@afghanistan.no
Organisasjonskonsulent
Andrea L.Rivrud
E-post: info@afghanistan.no

A-Nytt redaktør:
Terje Skaufjord

Redaksjon:
Andrea Levin Rivrud
Terje Skaufjord
Parviz Zakaria

ANYtt utgis med støtte fra NORAD i samarbeid med Afghansk Ungdomsforening i Norge, redaksjon@afghan.youth.no

Abonnér på ANYtt
Abonnement bestilles hos AiN

Utforming:
Arne Gustafson
arne.gustafson@live.no

Trykk: nor grafisk bergen as

Forside:
Motorsykkelvinnen i Faizabad,
Badakhshan. Foto: Jorunn Fergus

Kvinnens sorg og raseri

[BOKANMELDELSE]

Atiq Rahimi, kjent fra romanen "Aske og jord" og fra filmen med samme navn, har med "Tålmodighetens stein" skrevet sin tredje roman. Den er minst like filmatisk som debutromanen, men kan også leses som invitasjon til en dramaturg.

En tobarnsmor sitter ved sin manns sykeleie. Mannen er skadet og bevisstløs; han puster ved egen hjelp, men må mates med en slange. Fra omgivelsene – "byen" – utenfor høres skudd og bombeeksplosjoner. Innenfor møter vi en slags stillhet som bakteppe for kvinnens enetale. Hun veksler mellom fortvilelse, raseri og angst, og vi forstår snart at hun bærer på en dyp ambivalens overfor mannen som hun har vært prisgitt hele sitt voksne liv. Ambivalensen er stundom privat og rettet mot mannens følelsesmessige og seksuelle insensitivitet, stundom mot hans engasjement i krigen:

Og du dro i krigen igjen. Du dro ut i denne meningsløse krigen bror mot bror! Du ble innbilsk, arrogant, voldelig. Akkurat som hele din familie, bortsett fra faren din. De andre foraktet meg, alle sammen. Moren din lengtet bare etter å se deg med en hustru nummer to.

Kvinnen framstår i starten som pliktoppfyllende og omsorgsfull. Hun mater og skifter på mannen sin, gir ham øyendråper og beskytter ham mot utenforstående. Men gjennom enetalen legger hun flere fasetter til sitt liv, lag på lag skreller hun bort skjulte sannheter overfor en mann hun tror skal dø. Det gjør henne delvis godt, samtidig som hun frykter straffen og klynger seg til religionen som redningsplanke. En kan annamme noe shakespearisk over at det hun har igjen å spise etter noen døgn våketid er litt brød og – en løk.

"Tålmodighetens stein" er skrevet til minne om N. A. – "afghansk dikterinne som ble slått brutalt i hjel av sin mann", står det på tittelbladet. Det dreier seg om den unge poeten Nadia Anjuman fra Herat, som fikk

sine dikt utgitt posthumt som første forfatter i Afghansk PENs bokserie. Atiq Rahimi minnes henne også ved å gjøre den korte romanen poetisk i flere passasjer, som her:

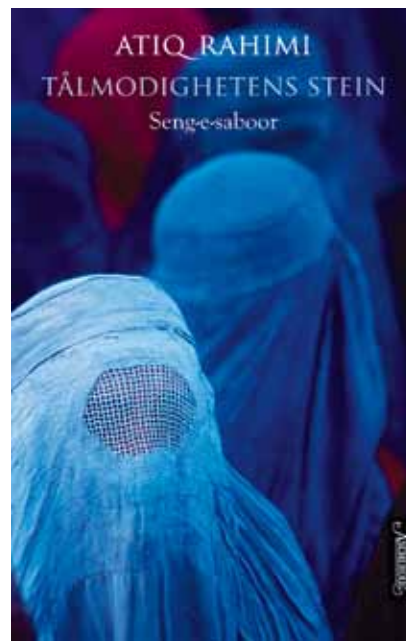
Utenfor:
En stund skytes det.
En stund samles man til bønn.
En stund tier man stille

I skumringen er det noen som banker på døren til gangen.
Ingen stemme ber ham inn.
Han banker igjen.
Ingen hånd åpner for ham.
Han går.

Natten kommer og går igjen. Den tar med seg skyene og tåken.

Tom Lothington har med stor følsomhet gjort romanen poetisk også på norsk. Det er lett å tenke seg en dramatisert versjon – hvorfor ikke ved et norsk teater? Trolig blir den i alle fall film.

Krigshandlingene rykker nærmere parets ramponerte hus. Kvinnen venter – på død eller mirakel. Talestrømmen fortsetter: ømme ord, anklager, harske hemmeligheter. Det er noe dypt symbolsk i at en stum, skadet og hjelpeløs ektemann danner forutsetningen for at kona i det hele tatt kan gi uttrykk for sine erfaringer og følelser. Ulykken har åpnet en kran i henne, og den lar seg ikke stenge. Mannen blir i sin ubevegelighet til en erstatning for Seng-e-saboor (tålmodighetens stein på farsi), den magiske lyttende steinen som skal kunne ta imot alt det skjulte, alle ulykker og slik befri den som endelig tør å tale. Men hva hvis mannen ikke er en stein? Finnes det i dette samfunnet,

Atiq Rahimi:
Tålmodighetens stein

Seng-e-saboor.

Aschehoug 2009

Vinner av Goncourt-prisen (Frankrikes gjeveste litterære pris) 2008

Oversatt fra fransk av Tom Lothington

mot slutten av de få, intense døgnene vi får del i, muligheter for forsoning?

Det vil ikke denne anmelderen røpe. Men romanen er et skrik på vegne av tusenvis afghanske kvinner som daglig må tåle fornedrelse, krig og vold. Den kan også tolkes som et rop fra en såret nasjon der håpløsheten brer seg. Den som ikke lar seg berøre må sannelig være gjort av stein.

Anmeldt av
Elisabeth Eide

Kvinne blant krigsherrer

[BOKANMELDelse]

Forfatteren signerte boka i februar i år, og går rett på sak i innledningen: "Kaste blå i verdens øyne". På seks sider beskriver Malalai Joya tilstanden i "tragedielandet" Afghanistan. Hun sier at det afghanske folk nok en gang er sveket av dem som hevder å ville hjelpe dem. Folket er fanget mellom to fiender: "Taliban på den ene siden og amerikanerne, NATO-styrkene og deres venner krigsherrene på den andre". Joya håper at boka og hennes historie vil inspirere leseren til å arbeide for fred, rettferdighet og demokrati. Ingen vil etter denne innledningen være i tvil om hennes ståsted når de påfølgende 14 kapitlene kronologisk følger hennes eget liv satt i sammenheng med utviklingen i hjemlandet i de 30 årene hun har levd.

Sovjet invaderte Afghanistan da Joya var spedbarn, og i likhet med hennes jevnaldrende, har hun alltid opplevd "blodsutgytelser, flukt og okkupasjon". Malalai er nest eldst av ti søsken, med en far som var mye borte fordi han var politisk aktiv. Familien ble flyktninger i Iran da Malalai var 4 år, og i Quetta i Pakistan fire år senere. Der begynte hun på internatskole. Bare 14 år gammel begynte hun å undervise voksne analfaberkvinner for en frivillig organisasjon. Da hun var 19 ville Joya tilbake til hjemlandet sitt for å drive undergrunnsarbeid under talibans styre for den samme organisasjonen.

Familien ble med tilbake til Afghanistan. Hun underviste jenter i hemmelige hjemmeskoler, startet et barnehjem og en gratis klinikk, og fortsatte dette arbeidet også etter at taliban ble styrtet. Hennes engasjement mot urettferdighet og etter hvert sterke omdømme blant vanlige folk i hjemprovinser Farah, førte til at hun ble oppfordret

til å være kandidat til storforsamlingen (Loya Jirga) i Kabul, og ble valgt. Bokas tittel "Kvinne blant krigsherrer" refererer til perioden senere da Malalai Joya var valgt inn som det yngste medlemmet i den afghanske nasjonalforsamlingen. Hun ble ekskludert derfra etter å ha anklaget andre medlemmer for å være krigsforbrytere, og sammenliknet forsamlingen med en dyrehage. I de tre årene som har gått etter dette skjedde, har Joya blitt kjent verden rundt, men må leve i dekning i sitt eget land under skjult identitet.

Boka gir innføring i historiske og politiske epoker i Afghanistan, krydret med enkelthistorier, opplevelser og møte med mennesker som presenteres og settes i en kontekst. Noen avsnitt er nesten poetiske, og hun deler sine tanker. For eksempel da hun av sikkerhetsgrunner måtte ta fly fra Kabul og hjem: "Noen minutter etter at vi lettet, virket den omfangsrrike byen Kabul plutselig ørliten mens vi svevet over de vakre fjellene som omgir hovedstaden. Da jeg så ned på mitt lands store, gulte landskaper, tenkte jeg på at det demokratiet vi angivelig skulle ha snakket om i Loya Jirga, fremdeles var en fjern drøm for Afghanistans folk. Nesten ingen av mine afghanske medsøstre skulle noensinne få kjøre en bil, for ikke å snakke om å sitte i et fly".

Hele tiden merkes den harmdirrende indignasjonen Malalai Joya føler over at afghanerne nå skal styres av en gjeng krigsforbrytere. Hun bruker karakteristikker, som "marionetter", "krigsherrer" og "kriminelle" om mange av landets politikere. Hun er dypt skuffet over Vestens dobbeltmoral når de sier de bringer fred og demokrati, men kommer med korrupsjon, vold og tortur. NATOs

militæraksjoner er som drivstoff for taliban og annen opposisjon. Om Karzai skriver hun "Og i dag må jeg konkludere med at det var viktigere for ham å følge ordre fra Det hvite hus enn å ta seg av det afghanske folkets ve og vel". Joya framstiller seg kompromissløs når det gjelder sannhet, demokratiske verdier og kvinners likestilling. Man kan få inntrykk av at forfatteren så på navnet sitt som en forutelse, eller forpliktelse til å gjøre noe for folket sitt, som en arv fra Malalai fra Maiwand, en sagnomsust frihetskjemper fra uavhengighetskampen mot det britiske imperiet.

I boka forteller hun om sine forbilder, eksempelvis Meena, grunnlegger av den afghanske kvinneorganisasjonen RAWA, som Malalai møtte en gang i barneskolen. Meena ble drept, offer for sin kamp for kvinners rettigheter. Sin egen far setter hun meget høyt, han har vært en støtte for hennes rett til å ta egne valg. I flere situasjoner oppfordret han henne til å følge sin trang til å ta ansvar til tross for risiko og belastning for familien forøvrig. Da Joya som barn i flyktningeleiren fulgte med på nyhetene, ble hun imponert over palestinske barn som ytte motstand mot Israels aggresjon. Da hun spurte faren hvorfor de ikke var fra Palestina, der selv barna er så tapre, hadde han oppfordret henne til å "bli en palestiner for sitt eget land". Opplevelser i flyktningeleiren, ikke minst kvinnenens situasjon, opprørte henne og manet henne til å bidra til forandring. Hun satte seg inn i persisk poesi, delte dikt av Brecht med sine elever, og leste biografier om kjente personer. At Nelson Mandela levde så lenge i fengsel uten å la seg kue i kampen mot apartheid, har inspirert henne til aldri å gi opp.

Joya er opptatt av å samle folk og mobilisere felles krefter i kampen for demokrati. Hun ønsker ikke å oppgi sin etniske tilhørighet fordi hun betrakter seg som "afghaner", og ikke ønsker å "spille opp til dem som vil benytte religiøse og stammemessige forskjeller til å splitte oss. Et splittet land er lettere å beherske for utenforstående, og det er noe jeg har kjempet imot gjennom hele mitt liv". Det virker som om Malalai Joya er

"Hele tiden merkes den harmdirrende indignasjonen Malalai Joya føler over at afghanerne nå skal styres av en gjeng krigsforbrytere."

ukuelig, men boka gir også innblikk i svake øyeblikk, og redselen hun har overkommet fra hun var undergrunns lærer i frykt for taliban, til hun med hamrende hjerte konfronterte de eldre mennene i nasjonalfor-samlingen.

Som kvinne i et mannsdominert samfunn, viser Joya mange eksempler på de vanskelige forholdene kvinner lever under. Heller ikke på dette feltet ser hun gevinst av Vestens militære innsats: "Ikke nok med at kvinnene fortsatt blir nektet sine rettigheter i Afghanistan, men som en grusom ironi er kvinnesaken blitt brukt til å rettferdiggjøre og videreføre den brutale okkupasjonen av landet mitt". Joya bruker kapittelet "En fugl med én vinge" på å beskrive kvinnes stilling og presiserer at samfunnet ikke kan bevege seg framover uten kvinnes fulle delaktighet.

Denne boka har mange fasetter, og kan leses med flere innfallsvinkler – blant annet som portrett av et engasjert menneske, et blikk inn i en historisk og politisk prosess, eller som et kampskrift eller appell. Malalai Joyas siste kapittel er nemlig en oppfordring til leseren om personlig engasjement – uansett hvor leseren befinner seg – til å bidra til å "bryte den taushetspropagandaen som gjennomføres av de største mediene i dag"

og å hjelpe Afghanistan. Hun kommer med mange forslag til hvordan dette kan gjøres. Om seg selv sier hun: "Jeg er ung, og jeg setter pris på livet. Jeg ønsker ikke å bli drept. Men jeg frykter ikke døden. Jeg frykter å bli sittende taus, ansikt til ansikt med urettferdigheten. Jeg frykter å bli likeglad med mitt folks skjebne – det er en vei mange afghanske intellektuelle har fulgt. Noen av dem som tidligere sa fra om hva som var i folkets interesse, har oppgitt prinsippene sine og valgt tausheten i bytte med penger eller høye embeter i Karzai-regimet".

Det er vanskelig å vurdere boka uten å vurdere Malalai Joya. Hun står klippefast på sine prinsipper. Spørsmålet man ikke kommer unna er hvor realistisk det er å oppnå en positiv forandring i Afghanistan hvis ingen er villig til å inngå kompromisser. Med tanke på den hjemlige debatten om Norges styrkebidrag til Afghanistan og fordeling av oppgaver mellom militæret og bistandsaktører og lokale myndigheter, kan mange ha nytte av å få med seg Joyas perspektiver. Det som kan sees som en svakhet ved boka er terpende bruk av slagordmessige karakteristikk. Spartacus forlag burde ha nedlagt mer arbeid i språkvasken og unngått formuleringer som ser ut som de er oversatt av et dataprogram.

Anmeldt av *Merete Taksdal*

Malalai Joya:
Kvinne blant krigsherrer
Afghanistans modigste stemme
294 sider. Spartacus forlag 2009.

Malalai Joyas "Kvinne blant krigsherrer" en viktig, engasjerende og lesverdig bok – en selvbiografi om en bemerkelsesverdig kvinne vi neppe har hørt det siste fra.

Skuddene på Serena hotell

[BOKANMELDelse]

I januar 2008 ble åtte mennesker drept under et angrep på Serena Hotell i Kabul, deriblant den norske journalisten Carsten Thomassen. En av de flere kollegaene som var til stede under aksjonen, TV2-journalist Fredrik Græsvik, har nå skrevet bok om aksjonen. I "Skuddene på Serena Hotell" beskriver han den intense dramatikken som utspant seg og reflekterer over episoden i et større perspektiv.

Den 14. januar 2008 ankom utenriksminister Jonas Gahr Støre med nære medarbeidere og flere norske journalister, Serena hotell i Kabul. Støres politiske møter i Pakistan og Afghanistan var årsaken til sleet av journalister, hvorav mange hadde fått transport med ministeren selv. Samme kveld angrep to selvmordsbombere hotellet. Den ene sprengte seg i lufta, mens den andre skjøt fra seg med sin Kalashnikov uten å utløse eksplosivene sine. Etter drapene ble han pågrepet og senere dømt til døden. Taliban påtok seg ansvaret for aksjonen.

Det som imponerer mest ved Græsviks beretning om hendelsen er at han klarer å formidle både den forferdelige opplevelsen av aksjonen og samtidig distansere seg fra den for å plassere den i en bredere sammenheng. For å rekonstruere selve episoden måtte han reise tilbake til hotellet. I Afghanistan oppsøkte han også sin kollegas drapsmann, Mohammed Ramadan. Græsvik spør hva som driver Ramadan og andre til å bli selvmordsbombere. Svarene mener han å finne i Afghanistans tretti år lange historie med krig og de senere års utvikling i internasjonal politikk.

Etter et oppsummerende forord møter vi Ramadan i fengselscellen, og Græsvik ber ham fortelle om sin bakgrunn. Både

grepet og selve situasjonen er spennende. Det er derfor synd at vi ikke får høre fangen fortelle sin historie selv, men at forfatteren skifter til en mer allvitende fortellerstil som mangler den dokumentariske nerven fra det første kapitlet. Forfatteren mister troverdighet i beretningen om Ramadan, ettersom vendingen akselererer ytterligere utover i resten av bokas første halvdel. I stedet får vi en generell oppsummering av Afghanistans tretti år med krig.

Denne historietimen ser ut til å være obligatorisk for alle bøker med Afghanistan som tema, skjønnlitterære som faglitterære. Det er for så vidt greit nok så lenge det er godt integrert med resten av stoffet. Problemet her er at forfatteren ikke klarer å knytte den sterkt nok til hovedhistorien, attentatet og Ramadan. Tidvis fortaper han seg i uvesentligheter, som hvilke rifler mujahedin først brukte mot russerne og en rekke andre irrelevante våpendetaljer, mens praksisen med selvmordstaktikker først blir drøftet sent og uten dybde. Vi får servert den velkjente kronologien med Kabuls marionettledere, mens pashtunsk kultur formidles vagt. Framstillingen lener seg tungt på de mest kjente bøkene til Steve Coll, William Maley, Neomatollah Nojumi, Ahmed Rashid og Lawrence Wright, men blir likevel litt skolestilaktig. (Formuleringer som "en fyllick ved navn Babrak Karmal", bin Laden og al Zawahiri "hadde mye til felles, og fant tonen", og "Sovjetunionen følte seg isolert.") Teksten bærer også preg av uklarheter og rot. Det virker for eksempel som om det har hengt "svære bilder" av Massoud i Kabul helt siden Sovjet-okkupasjonen (s. 42), og hvordan kan noen unngå å bli forvirret av en setning som denne: "Det var Hekmatyars styrker som mottok det meste av den ame-

rikanske og pakistanske militærbistanden fra Sovjet under krigen på 1980-tallet."

Først i bokas niende kapittel, som omhandler Al Qaida, klarer forfatteren på vellykket vis å krysse de makrohistoriske og mikrohistoriske perspektivene. Vi befinner oss nå i grenseområdene mellom Pakistan og Afghanistan. Med introduksjonen av Talibans minister for stamme- og grenseanliggender, Jalaluddin Haqqani, antydes endelig sammenhengen: "Haqqani spilte senere en sentral rolle i rekrutteringen til og planleggingen av angrepet mot Serena hotell i Kabul."

Herfra og ut tar boka seg opp og blir intenst spennende. I det siste kapitlet (112ff) av bokas første del, får vi vite den mer direkte årsaken til hva som trakk Ramadan mot Taliban, og dette er igjen fint knyttet opp til den overliggende historiefortellingen. Del 2 begynner med utenriksministerens følge, samt Græsvik og kollegaenes reise til Afghanistan, der deres og Ramadans veier skal møtes den skjebnessvangre kvelden på Serena hotell. Beskrivelsen av angrepet er så presis at boka dirrer av nervøsiteten under lesningen. Græsvik beskriver den intense kampen han selv og andre deltok i for å redde kollega Carsten Thomassen og utenriksdepartementets Bjørn Svenungsen, og den bitre skuffelsen da Thomassen senere døde av skadene.

Godt er det imidlertid at Græsvik ikke avslutter sin historie med Thomassens begravelse. Tvert om trer han tydeligere frem med egne meninger i bokas aller siste kapitler. I kapitlet "Etterspill" kommenterer han det voldsomme kjøret i pressen etterpå og innrømmer at det var "ekstremt lærerikt å plutselig stå midt i mediestormen" (s. 204), der medjournalister bevisst feiltolket ut-sagnene hans. Græsvik reflekterer også over medias og politikeres reaksjon på hendelsen, og stiller seg kritisk til hvordan Dagbladet absolutt skulle finne noen å klandre for sin journals død og hvordan politikere som Carl I. Hagen utelukkende så på episoden som potensiell kilde til politisk gevinst. Typisk nok kan man si, ble det hele en slags "innenrikssak". Det er derfor prisverdig at

«Det som imponerer mest med Græsviks beretning om hendelsen er at han klarer å formidle både den forferdelige opplevelsen av aksjonen og samtidig distansere seg fra den for å lansere den i en bredere sammenheng»

«Taliban er i mange afghaneres øyne det Gutta på skauen og Milorg var under den tyske okkupasjonen av Norge»

Græsvik i siste kapittel av boka (s. 216ff) løfter blikket og ser på dagens situasjon i Pakistan og Afghanistan. Med belegg i blant annet statistikken for selvmordsaksjoner, levner han liten tvil om at utviklingen er negativ og motstanden mot vestlige styrker økende.

Taliban er i mange afghaneres øyne det Gutta på Skauen og Milorg var under den tyske okkupasjonen av Norge. For mange er Taliban i dag en motstandsorganisasjon som kjemper mot de utenlandske soldatene og det vestlig-innsatte regimet i Kabul. Taliban har større legitimitet blant deler av den afghanske befolkningen i dag enn da de satt med makten og terroriserte sitt eget folk på slutten av 90-tallet og frem til 2001. Det pågår en krig i disse områdene, som islamis-

tene ser ut til å ha vunnet på den pakistanske siden av grensen. De vokser seg sterkere for hver dag, og hver gang sivile liv går tapt i vestlige angrep i Afghanistan, styrkes unge menn i troen på at de vestlige styrkene er kommet for å ta landet deres, og de melder seg til tjeneste hos dem som vet å utnytte denne frustrasjonen. (s. 237)

Det kreves journalistisk integritet å skrive dette for en som selv har erfart Talibans voldelige aksjoner. Selv om ikke Græsvik kan si hvordan situasjonen kan bedres, er dette i seg selv en viktig innsikt som den videre debatt om forholdet mellom Afghanistan og verdenssamfunnet må bygge videre på.

Anmeldt av *Bjarne Robberstad*

Fredrik Græsvik
Skuddene på Serena hotell
271 s., Kagge forlag,
2008 / 2009 (hft utg)

[WWW.XMAG.NO](http://www.xmag.no)

Verdensmagasinet X er et redaksjonelt og uavhengig magasin med søkelys på ideér, mennesker og perspektiver fra Sør. For kun kroner 325,- i året, får du seks fyldige og lærerike utgaver om verden utenfor Europa og USA.

VERDENSMAGASINET X: Fordi verden er større • Les mer og bestill på www.xmag.no

Tom Bakkeli med to bøker om norske spesialstyrker

[BOKANMELDELSE]

Tom Bakkeli har gitt ut to bøker om norske spesialsoldaters virksomhet i Afghanistan. Norges hemmelige krigere kom i 2007. Her tar han for seg innsatsen til norske spesialstyrker fra Forsvarets spesialkommando, Hærens jegerkommando og Marinejegerkommandoen. Nå i 2009 kom oppfølgeren *Ett skudd. Én død* med undertittel norske skarpskyttere – krigens mest fryktede soldater. Bøkene har truffet et stort publikum. Den første solgte over ni tusen eksemplarer, og den andre ligger an til å gjøre det like godt. Det er store opplag for såpass spesialiserte bøker. Det faktum at det dreier seg om nordmenn – norske helter – i Afghanistan kan nok forklare mye av suksessen.

Men det er for enkelt å slå fast at dette bare er krigspropaganda. Det er det også. Bøkene dweler knapt nok ved grunnlaget for Operasjon Enduring Freedom og invasjonen i 2002, som Norge samarbeidet med under navnet NORSOF (Norwegian Special Operations Task Group) i østre Afghanistan. Heller ikke Norges deltakelse i ISAF-styrkene, med ansvar for provinsen Faryab stilles under lupen.

Bakkelis prosjekt er klart og greit. Han synes at det har vært alt for lite oppmerksomhet rundt innsatsen til de nevnte norske spesialstyrker. Han bruker mye plass på å få fram at disse styrkene er av det absolutt beste som fins i hele verden. Det samme gjelder Raufoss-ammunisjonen som skarpskytterne har brukt. Flere av deltakerne fra spesialstyrkene fikk det norske militærkorset men også høyhengende medaljer fra Bush-administrasjonen. Med andre ord bør det skrytes uhemmet av dem, de bør trekkes

fram i lyset og få den hyllest de fortjener. Det samlede Norge har drevet en dum nedtoning av deres betydning og innsats i misforstått «politisk korrekthet».

I gjennomførelsen av dette prosjektet klarer Bakkeli å skrive bøker som er interessante også for de av oss som helst hadde sett at disse styrkene aldri hadde blitt sendt til Afghanistan. Det skyldes flere ting: Mye av det Bakkeli forteller i detalj fra spesialsoldatens krigsinnsats har jeg ikke visst om før, enda jeg prøver å følge med. Bakkeli er svært grundig i beskrivelse av geografiske og topografiske forhold. Spesielt interessant er dette i den første boka fra Sha-i-Kot nær Gardez i østlige Afghanistan. Operasjon Anaconda lanseres etter at Osama bin-Laden og co kom seg ut fra Tora Bora-fjellene. Jeg har reist i området, men aldri vært oppe i dette historiske området (fra britisk tid og lenge før det). Jeg føler definitivt at Bakkeli kan noe om Afghanistan også.

Bakkeli sier at han ikke er ekspert på våpen, men for en legmann som meg virker det absolutt slik, og det blir alt for store overdoser med detaljert omtale av våpen og helikoptre. Men igjen. Bakkeli er grundig. Her skal ikke være noe feil.

Prosjektet til Bakkeli er fortjenstfullt på en annen måte også. Han vil vise at det er alvor, ikke en snill liksomkrig skarpskytterne deltar i, ikke at Norges krigføring er en slags human avart. Han drøfter begrepet skarpskyttere. Hadde de vært på fiendens side, hadde man kalt dem snikskyttere. De er motiverte for å drepe personer. Gjennom kikkertsiktet kan de studere alle detaljer, bli kjent med den personen de skal drepe i

Tom Bakkeli:
Norges hemmelige krigere
286 sider. Kagge forlag 2007
(pocket 2008)

Ett Skudd. Én død
169 sider. Kagge forlag 2009

neste sekund. De har «tatt avtrekket» før de kom til Afghanistan.

Og de dreper fiender. Spesielt under det berømte slaget Harakat Yolo II i Ghowr-mach, vest i Badghis-provinsen som startet 1. november 2007, med deltakelse av 260 norske soldater, ble mange skutt av norske snipers/skarpsskyttere/snikskyttere. Bakkeli bruker alle tre ordene. Harakat Yolo II-slaget er beskrevet i hundrevis av nettsider. Det er det største slaget norske soldater har deltatt i siden Annen verdenskrig. Tittelen på bok nummer to «Ett skudd. Én død» er en referanse til skarpskytterens credo. Det skal bare være ett skudd. Du får bare en sjanse.

Motivasjon, førsteklases trening og beinhard seleksjon er elementer som forfatteren skriver mye om, ned i de små detaljer. Han skryter Norge opp noe veldig som en skarpskytternasjon av rang, med lange og sterke tradisjoner.

Det er mye en kan bla raskt over. Det er mye å glede seg over for forsvarsvenner og tilhengere av norsk deltakelse i Afghanistan. Men det er en ærlig og kunnskapsrik bok. Vi får vite mye mer om det norske engasjementet enn jeg har lest noe annet sted. Bakkeli skriver godt og levende.

Anmeldt av *Terje Skaufjord*

«Han vil vise at det er alvor, ikke en snill liksomkrig skarpskytterne deltar i»

GODE ØNSKER

KJØP ÅRETS JULE- OG NYTTÅRSKORT HOS OSS OG STØTT VÅRT ARBEID I AFGHANISTAN

Årets kort er en del av Afghanistankomiteéns vennskapsskolesamarbeid, og er tegnet av elever ved Vinderen skole i Oslo. Feiring av høytider har en sentral plass i alle kulturer, og utveksling gir en unik mulighet til å lære om hverandre. Snart kan elevene ved Vinderen lære om Eid gjennom tegninger fra barna ved Gul Dara skole utenfor Kabul.

Direkte kontakt gir kunnskap og forståelse av menneskeverd. Det er drivkraften bak vårt 30 års engasjement i Afghanistan. Vi vet at det nytter.

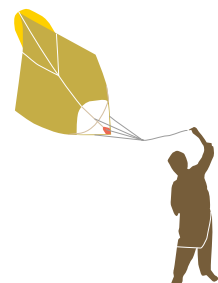
Forside Julekort nr 1

Forside Julekort nr 2

PRIS: 5 kort 100 kroner + porto • BESTILL KORT: www.afghanistan.no eller ring 22 98 93 15

 TAKK FOR AT DU STØTTER VÅRT ARBEID !

Oktober i Badakhshan

To reiser til **Badakhshan**

I løpet av et halvår i 2009 reiste to ulike «ekvipasjer» fra Norge til Badakhshan.

I APRIL reiste Deeva Biabani og Linda Vaage fra AiNs kvinneutvalg, sammen med fotjournalist Bente Elisabeth Skjefstad. Deres oppdrag var å lage et forprosjekt til programsøknad for en ny periode (2010-2013) hos FOKUS.

I OKTOBER dro Jorunn og Mike Fergus på eget initiativ. Mike sitter i Afghanistankomiteens prosjektvalg.

Begge reisegruppene var mest i Faizabad, og oppsøkt de samme prosjektene. Men det blir likevel to helt ulike fortellinger.

Linda Vaage og Jorun Fergus er forfatterne. Jorunn Fergus og Bente Elisabeth Skjefstad har tatt bildene.

TEKST OG FOTO: JORUNN FERGUS

Som så mange andre har jeg vært interessert i Afghanistan i mange år – både landet og folket har fascinert meg. Et hardført folk som har motstått alle forsøk på okkupasjon, og som lever under de mest ugjestmilde forhold. Det har vært trist å se hva landet har gjennomgått de siste 30 årene, og trist å vite at det var så utilgjengelig. Men da anledningen kom til å besøke landet var det ikke vanskelig å bestemme seg. Afghanistankomiteén sto for den praktiske tilretteleggingen av besøket siden vi som frivillige skulle besøke noen av prosjektene den jobber med.

Været i Kabul er tørt og behagelig på denne tiden, cirka 24 grader om dagen, ned til 10-12 om natten, og sol hver eneste dag. Kabul er kaotisk, støvete, skitten og bare delvis gjenoppbygget. Trafikken har minimalt med regler og står ofte på stedet hvil, mens trafikkpolitiet står ved siden av og ser på! Dagen etter ankomst ble vi introdusert til alle på kontoret og fikk en briefing med AiNs leder i Kabul, Ahmadzai Zamarai og programrådgiver Elisabeth Eikås, for å bli informert om prosjektene, spesielt dem vi

skulle besøke i Badakhshan-provinsen i nord. Dette er for tiden prosjekter med tredyrking/planting og erosjonskontroll (water catchment). Vi skulle reise allerede morgenen etter.

Flyvningen med UNHAS (United Nations Humanitarian Air Services) til Faizabad var helt uproblematisk, vi fløy over de nederste delene av Hindu Kush-fjellene, med snødekte topper som går opp til 7000 m og det var flott å se landskapet på denne måten.

I Faizabad ble vi tatt imot av lederen for kontoret i Faizabad, Faqir Mohammad og ført til gjestehuset der de hadde bestilt plass til oss, Aria Guesthouse, som ligger ganske nær kontoret til komiteén. Vi dro direkte til kontoret der vi ble informert om arbeidet og under lunsjen ble vi introdusert til alle 15 som jobber der. Alle var svært hyggelige og gjestfrie. Jeg traff de tre fostermor-veilederne, Ms. Obida, Ms. Angela og Ms. Olia, med henholdsvis ni, tre og fem barn, Ms. Obida med en tydelig kul på magen! Gjennomsnitt antall barn pr. familie ligger på sju, så her manglet det bare litt på det afghanske gjennomsnittet! Veilederne fortalte at det er betryggende med mange barn, for mødrene kan dermed forlate hjemmet i visshet om at det er noen store barn der til å passe sine

Hovedstaden Faizabad har omlag 50 000 innbyggere. Byen ligger ved elva Kokcha, som renner ut i Amu Daria, grenseelva til Tadsjikistan.

mindre søsken. Mange barn går ikke på skole på grunn av stor fattigdom, og de som får skolegang går bare halve dagen grunnet plassmangel og mangel på lærere.

I løpet av de neste to dagene besøkte jeg noen fostermødre sammen med veilederne og tolken, Sahar. Den første var ikke hjemme, men hennes 17-årige datter og 2 år gamle sønn var der. Huset var ganske enkelt, men det var plass til en liten hage og stiklingene så fine ut. Datteren fortalte at hun planla å bli lærer. Ved inngangen til huset sto familiens ku tjoret fast, med føttene i mattrauet! Den så ikke særlig sunn ut, men vi ble fortalt at den ga dem nok melk. Alt er ganske nedstøvet – det har ikke vært regn på flere måneder i dette området. Ungene ute i gaten var veldig interessert i å se en feranghee, men ikke alle ville la seg fotografere; spesielt var jentene ganske sjenerte. Med en aldersforskjell på opp til 30-40 år mellom mann og kone, er det opplagt at mange kvinner ender som eneforsørgere eller enker. Mange av disse enkene lever nok på grensen til sult, selv om nøden ikke virker så åpenbar som i mange land i Afrika. Det virker som de har en stolthet og verdighet til tross for sin nød. Sikkert er det at disse

Tolken Jorunn Fergus brukte heter Sahar, her i Womens Garden, Faizabad. Sahar er 21 år gammel og utdannet i Tadsjikistan. Selv om hun kan engelsk, snakker hun bedre russisk. Familien hennes flyktet på nittitallet, og kom tilbake 10 år seinere.

Sonya er fostermor. Hun har identitetskort for å kunne motta matrasjoner fra Verdens matvareprogram (WFP).

plantedyrkingsprosjektene og andre opplæringsprosjekter har hjulpet mange kvinner i provinsen. Dette er en aktivitet som helt klart kan multipliseres og utvides mange ganger.

Furu og tuja

Kvinnene hadde dyrket plantene i en måned, etter omtrent 6-9 måneder blir de plantet ut i hagesentre der de vokser ytterligere noen måneder/år før de blir gitt bort til forskjellige formål, som til vannkonservering, parker, beplantning langs veiene, osv. Så langt dreier det seg om furu og tuja-stiklinger, med noen kvinner uttrykte ønske om å dyrke også andre trær, og også grønnsaker som ville kunne gi dem en inntekt på sikt, dersom det finnes jord å dyrke på. I forbindelse med tredyrkingen får de yngre kvinnene grunnleggende lese- og skriveopplæring.

Vi besøkte deretter enda en fostermor, men det var hennes svigerdatter som var hjemme med en liten datter. Der var det omtrent samme antall stiklinger som også så fine ut.

Neste dag besøkte vi flere forstermødre; Zulaikha, en kvinne på 45 år. Hennes 12 år gamle sønn var hjemme den dagen. Hennes svært gamle og syke svigerfar lå på et teppe på gårdsplassen. Hun var enke med 6 barn.

En del av kvinnene er subsidiert av verdens matprogram (WFP) med en matrasjon på 50 kg hvete, 5 liter matolje og 5 kg bønner pluss litt salt pr. Måned. Resten får utbetalt 25 dollar i måneden støttet av Utenriksdepartementet. En av dagene vi var der var lønningssdag både for WFP-mødrene og de som fikk utbetalt penger. Mødrene hadde tatt med seg sine sønner og esler for å frakte hjem maten.

Vi ble huket inn av en lærer på en nærliggende skole og bedt om å komme på besøk. Det er tydeligvis stas å få besøk, så det ble mye fotografering og mye prating med en lærer som sa hun var engelsklærer. Hun snakket et uforståelig engelsk, men med min tolk, Sahar, fikk vi kommunisert litt med elevene, som i dette tilfellet var jenter på rundt 14 år. Det er oppmuntrende å snakke med slike unge jenter om deres fremtidsvyer og ambisjoner om hva de gjerne vil bli, og det er et lyspunkt at så mange jenter nå får utdanning, en får håpe at deres drømmer kan bli realiseres. En blir slått av den enkle standarden på en slik skole, flere klasser var samlet under presenning ute fordi det ikke var plasser nok for dem inne i skolebygningen. Sammenligning med norske skoler er ikke mulig. De har nesten ingenting av bøker og studiemateriell, alt som finnes i klasserommet er en tavle og elevenes pulter og notatbøker og noen få instruksjonshefter.

High school-jentene i Najibullah Shaheed skole i Faizabad må nøye seg med plastoverbygg til skole.

Etterpå ble vi invitert til å besøke en mer velstående familie sammen med en av lærerne. Dette var en storfamilie som bodde sammen, overhodet i familien – en eldre dame bodde sammen med sin datter og svigerdatter pluss deres barn. Som afghanere flest bodde de innenfor høye murer. Innenfor muren var en fin hage der de dyrket det meste av det de trengte. De var også i besittelse av et transportmiddel – en motorsykel.

Jobbtreningscenter

I løpet av vår tid i Faizabad fikk vi også anledning til å besøke basaren et par ganger. Veien fra broen til gamlebyen er ubeskrivelig! Bratt opp en steinete, støvete vei med kaotisk trafikk. Livet i basaren går imidlertid helt uanfektet hen, med toveis trafikk inne på basarområdet, også med store lastebiler. Her kan en få kjøpt det meste. En bil som kjørte forbi var full av barn – og føreren, sannsynligvis faren – hadde en toårig jente på fanget som hjalp til med kjøringen! Også når det gjelder barnearbeid ligger nok

Afghanistan litt etter. Men det er nesten fornøylig å se hvor kjappe og vesle voksne barn, fortrinnsvis gutter, er på markedet. Selv om de jobber mye går mange av dem på skole, iallfall halve dagen. Og en kan jo tenke seg at arbeid på markedet er god jobbtrening!

Vi besøkte også noen typiske jobbtreningscenter for kvinner i Faizabad. På Lali Area gikk det ut på grunnleggende sømopplæring, der de produserte barneklær og andre ting på bestilling, men mye av det de lagde ble solgt direkte fra senteret. Det var ganske enkle ting, som jeg tenkte kunne være vanskelig å få solgt i et marked overfylt av mye kinesisk og pakistansk import. Det andre stedet, Makhfi handicrafts, produserte litt mer spesialiserte ting, slik som fine broderte lommeklær / servietter/duker og finstas til menn. Dette er klart produkter som egner seg til eksport, og med den arbeidskraften og potensialet disse kvinnene besitter burde det være mulig å skape mange slike arbeidsplasser. Det gjelder bare å finne et marked.

Gutter utenfor Najibullah Shaheed skole i Faizabad. Den ganske rudimentære skolebygningen ble bygd av en dansk PRT-avdeling (Provisional Reconstruction team) i 2007.

Brødselgende gutt i Faizabad basar.

En av dagene fikk vi besøke "Women's Garden" i Faizabad. Dette er et fristed for kvinnene der de kan komme og ha piknik og være sammen med sine barn uten forstyrrelse. Hagen er velstelt og frodig og fungerer også som vekststed for stiklingene som fostermødrene dyrker fram. Jeg så bla. aprikosetrær, jordbær, tomater, squash blant sortene som dyrkes. De hadde også laget et område der de hadde planlagt tørking av frukt.

Keshim

Reisen til Keshim den 8/10 tok fire timer over forferdelige veier, og tidvis så spennende at jeg lukket øynene, spesielt på de mest hårreisende fjellsvingene, med høye stup på den ene siden og bratte fjellvegger på den andre. Rett som det var møtte vi en overfylt lastebil, slik at en måtte rygge for å finne en egnet forbikjøring. Nede ved elven lå også en lastebil som ikke hadde klart en sving. Visstnok uten tap av liv etter det vi hørte. Men vår sjåfør, Fazul, var en fantastisk god sjåfør, som gjorde at jeg følte meg ganske trygg hele veien. Vi reiste langs elven opp til Keshim, på den gamle veien. Den nye, som er under bygging på den andre siden, blir bra når den er ferdig. Vi krysset elven ca. 30 km fra Keshim og herfra var veien god.

Keshim-kontoret ble startet i 1991 og 🇦🇫

*Kamila med sin yngste sønn
Kamila M. Aslam, en syvbarmsmor med en mann på 65 som var for gammel til å jobbe. Hennes yngste sønn (av 4) var bare 7 måneder gammel. Denne gutten så sykkelig ut, og trengte åpenbart legebehandling. Kamila uttrykte ønske om å kunne dyrke også andre ting slik at hun fikk anledning til å selge frukt og grønnsaker. Hun leide jorda til å dyrke stiklingene, så problemet var å betale for leien. Hun badde i et hus med et ganske stort område med trær og vekster, men det var ikke hennes eget.*

har sju ansatte. Hagesenteret/planteskolen som er opprettet er veldrevet og velorganisert og en mønsterbedrift i området. Dessverre hadde mørket senket seg innen vi ankom, men vi rakk en kort tur rundt i området. Trærne her, popler og furu bl.a. har vokst seg ganske store, Keshim har også et fostermor-prosjekt, med 30 fostermødre. Som overalt ellers ble vi tatt godt vare på.

Neste dag skulle vi helt opp til Farmanquli, 30 km fra Keshim, for å se på treplantingsprosjektet og erosjonsbekjempelsen der. Det var en interessant og flott tur gjennom et tilsynelatende fruktbart område, siden de også her får vann fra elven som renner gjennom den brede dalen. Mens fjellene omkring er golde og bare, vokser det godt der vanningsmulighetene er til stede. Her blir det dyrket ris, hvete, mais og tomater bl.a. Vi så ingen opiumsplantasjer! Vanningsystemet afghanerne er eksperter på er et sinnrikt system med kanaler og sluser som kan åpnes og lukkes etter behov. □

Fostermødrene i Faizabad

AV LINDA VÅGE.

De to siste ukene av april i år gjennomførte medlemmer av Kvinneutvalget, Deeva Biabani og Linda Våge, en forprosjektreise til Faizabad i Badakshan, en provins i det nordøstlige Afghanistan. Formålet med reisen var å gjøre forundersøkelser i forbindelse med en programsøknad for perioden 2010–2013 til FOKUS (Forum for kvinner og utviklingsspørsmål). Gjennom AiNs kvinneutvalgs medlemskap i nettverksorganisasjonen FOKUS, har Afghanistankomiteen siden 2005 fått støtte til utdanning av jordmødre i Jalalabad og en Mor- og barn klinikken samme sted.

Å reise til en avsidesliggende provins som Badakshan kan innebære utfordringer både når det gjelder logistikk og sikkerhet. Vårt første forsøk på å fly til provinshovedstaden Faizabad endte med at vi måtte gjøre vendereis til Kabul, og kjøre den lange veien dagen etter gjennom Salang-passet som binder Kabul-provins sammen med det nordlige Afghanistan, en tur på bortimot 14 timer. Teamet ble utvidet med to ansatte ved Kabul-kontoret, Nasima (gender focal

point) og Roya (education manager). Med på reisen var også Bente Elisabeth Skjefstad som hadde fått stipend fra Norsk Journalistlag til en fotoreportasjereise i Afghanistan.

AiN har, som en komponent i sitt miljøprogram i Badakshan, de siste 8 årene drevet det såkalte Fostermor-prosjektet. Kvinnene som deltar er i hovedsak enker, og de får ansvar for å dyrke frem stiklinger i sin egen bakgård eller hage, og mottar til gjengjeld mat (hvete, olje, bønner og salt) som lønn for arbeidet. Per i dag deltar 180 kvinner i dette prosjektet, 150 i provinshovedstaden Faizabad og 30 i den lille byen Keshim lenger nord i provinsen. De samles jevnlig for å få opplæring i hvordan stiklingene best kan stelles. Disse møtene tilfører dermed også en viktig sosial komponent for kvinner som ofte lever isolert med sine familier.

Fostermorprosjektet retter seg inn mot en gruppe kvinner som er spesielt utsatte og stigmatiserte i det afghanske samfunnet. Gjennom dette prosjektet gis de mulighet til arbeid og inntekt. Tilbud gis også om grunnleggende opplæring i lesing og skriving. AiN har i år ansatt 6 kvinnelige veiledere for fostermødrene, tre for å drive opplæring i

Tre av fostermorprosjektets veiledere. Foto: Bente Elisabeth Skjefstad

Per i dag deltar 180 kvinner i dette prosjektet, 150 i provinshovedstaden Faizabad og 30 i den lille byen Keshim.

Fostermorveileder Ms Oliia med stiklinger
Foto: Jorunn Fergus

Faizabad og tre i Keshim, hvor AiN også har miljøprosjekter. Disse veilederne fikk i april i oppgave å rekruttere 300 nye fostermødre etter at avtalen med World Food Programme om støtte til prosjektet ble inngått i slutten av mars.

Møte med fostermødrene

Kvinner som allerede hadde deltatt i dette prosjektet, og kvinner som ønsket å bli en del av det, ble intervjuet av teamet. Vi spurte fostermødrene om hvordan de hadde fått vite om denne muligheten, og svaret var fra forskjellige kilder; fra naboer, andre arbeidsgivere til Kvinnedepartementet (provinsrepresentasjon fra det sentrale Kvin-

Liten beinstrekk etter 10 timer i bilen. Vi nærmer oss Keshem. Deeva og Linda.
Foto: Bente Elisabeth Skjefstad

nedepartementet). I møte med direktør for Kvinnedepartementet i Badakshan, Zufnoon, ble vi fortalt at de fleste kvinnene som henvender seg til dem har dårlig økonomi som sitt største problem. Hun mente at fostermorprosjektet har gjort mange kvinner uavhengige og uttrykte sterk støtte til prosjektet. Hun så det som en god støttespiller for Kvinnedepartementet fordi hun faktisk kunne gi en konkret anbefaling når det gjaldt hvordan det kunne være mulig for en kvinne å skaffe seg egen inntekt.

Tilbakemeldingene fra de vi intervjuet var svært positive og det ble uttrykt at denne jobben var en kjærkommen inntekt i en vanskelig livssituasjon. Vi var også interessert i å høre om deltakerne i prosjektet hadde andre ønsker utover å skaffe inntekt til sine barnerike familier. Flere ga tilbakemelding om at de gjerne vil lære å sy, å lese og skrive, eller jobbe i en annen type produksjon. Vi fikk et inntrykk av at det også var mulig for dem å ta arbeid utenfor

hjemmet. Tilrettelegging av transport og barnepass ville selvsagt gjøre det lettere for dem å arbeide et annet sted. Vi møtte også en blind kvinne som hadde jobbet som fostermor. Hennes funksjonshemming var ingen hindring for henne, så lenge sønnen sørget for å hente vann til stiklingene. For henne var dette blitt et alternativ til å måtte tigge på gata og bli hundset av forbipasserende. I møte med Verdens Matvareprogramms representanter i Faizabad ble det uttrykt begeistring for fostermorprosjektet. De har støttet prosjektet finansielt fra mars til september i år.

Yrkesrettet opplæring

I Faizabad møtte vi også 30 år gamle Maryam, en enke med tre barn som hadde deltatt på AiNs sy- og alfabetiseringskurs fra april 2007 til januar 2008. Hun fortalte at kursdagene startet kl. 8 om morgenen fem dager i uken. Den første timen var viet lese- og skrivetrening og resten av tiden fram til kl. 12 syopplæring. Nå hadde hun startet sine egne kurs i et rom innredet til dette for-

Direktør for Kvinnedepartementet i Badakshan, Zufnoon, mente at fostermorprosjektet har gjort mange kvinner uavhengige og uttrykte sterk støtte til prosjektet. Hun så det som en god støttespiller for Kvinnedepartementet fordi hun faktisk kunne gi en konkret anbefaling når det gjaldt hvordan det kunne være mulig for en kvinne å skaffe seg egen inntekt.

I møte med direktør for Kvinnedepartementet i Badakshan, Zufnoon, ble vi fortalt at de fleste kvinnene som henvender seg til dem har dårlig økonomi som sitt største problem.
Foto: Bente Elisabeth Skjefstad

Zahira Muhammad Rahim, 50 år gammel passer sine to barnebarn, en gutt på 6 mnd. og en på 3 år, for datteren som er borte på arbeid. Hun var ikke enke, men mannen var for gammel til å forsørge henne. Hun var svært fattig og hadde fostermorjobben som eneste inntektskilde. Zahira klaget over at hun ikke hadde nok penger til mat til barna. Foto: Jorun Fergus

målet i huset hvor hun bodde.

Produktene ble solgt enten direkte til kunder som hadde bestilt klær etter mål, eller på markedet i sentrum av Faizabad. Slik skaffer hun inntekt til den lille familien sin, til gjengjeld får de unge jentene som deltar på sykursene, og som er i 16 – 18 års alderen, ettertraktet opplæring. Hun vil gjerne utvide virksomheten, og fortalte om stor pågang av foreldre som ønsket at deres døtre skulle få opplæring.

Gjennom støtte fra FOKUS håper vi at fostermorprosjektet kan fortsette i flere år framover og i tillegg utvides med tilbud om alfabetisering, yrkesrettet opplæring og kompetanseheving når det gjelder kvinneorganisering slik at enkene etter hvert kan stå for organisering og gjennomføring selv. Programsøknaden til FOKUS inneholder disse komponentene; støtte til fostermorprosjektet, støtte til samarbeid mellom den afghanske jordmorforeningen og den

norske jordmorforeningen, fortsatt støtte til jordmorutdanningen i Jalalabad. Søknaden

følger FOKUS' strategi, spesielt sett i forhold til reproduktiv hele og kvinneorganisering.

På vei til Farmanquli – Mashad-dalen nær Keshim. Foto: Jorunn Fergus

Noen fakta om Badakhshan

Badakhshan er en av Afghanistans fattigste provinser, og ligger med sine drøye 44 000 kvadratkilometer i det nordøstlige hjørnet av landet, grensende til Pakistan, Kina og Tadsjikistan. Provinzen har et folketall på om lag 850 000. Badakhshan har i århundrer vært berømt for sine forekomster av lapiz lazuli-stein. I vinterhalvåret har store deler av provinsens 29 distrikter vært avskåret fra resten av landet.

Nå bygger USAID ny vei mellom de to største byene Faizabad og Keshim. Den gamle, som for alvor åpnet provinsen for veitransport, ble bygd på nittitallet av AiN. Amerikanerne skal, i følge hjemmesiden til USAID i Kabul, ha bygget 17 veistrekninger de siste to-tre årene i Badakhshan. Den siste strekningen som ble åpnet 28. oktober går mellom hovedstaden Faizabad og Argo. Riksvei 302 fra Faizabad til Taloqan, hovedstad i naboprovinen Takhar, er også under bygging.

Fjernt og kostbart

De aller fleste land og NGOer har holdt seg unna Badakhshan av grunnene som er nevnt over. Store transportkostnader, lange avstander, og lang vinter har gjort provinsen lite attraktiv å bo og jobbe i. Det er jo slik i Afghanistan at jo nærmere Kabul du kommer, jo flere hjelpeorganisasjoner fins det. Komforten i Kabul kan ikke sammenlignes med det enkle liv i Faizabad.

AiN er en av ganske få organisasjoner som har holdt til her over tid. Dette har gitt kontinuitet og troverdighet i lokalmiljøet. Kamp mot erosjon og ta vare på vannet har sammen med støtte til utdanning og bygging av skoler vært viktige satsingsområder hele tiden. Miljøtsatsingen med utplantning av stiklinger og planteskoler kom til på slutten av 90-tallet.

Siden 2007 har USAID også kommet inn med bistandsprosjekter. Utenom veibygging, har de satsset på veterinærtjenester, med hovedsete i Faizabad og femten distriktsenheter, støtte til valnøtt og aprikos-produksjon og mikrolån til små virksomheter, innkjøp av skolebøker og støtte til helseklinikker. Alt ifølge UDAIDs hjemmeside. Siden 2007

Badakhshan ligger lengst nord og lengst øst i Afghanistan. Avstanden til sentrale deler av landet og dårlige veier har gjort at provinsen har fått lite bistand og støtte, tross i at den er en av landets fattigste.

skal amerikanerne ha brukt 40 millioner dollar i Badakhshan, men da er bygging og utstyring av tolv politistasjoner og veistrekningene inkludert. Det har utvilsomt tatt det meste av millionene.

USAs ambassadør hevder at de har gått inn med bistand fordi de ønsker å oppmuntre en provins som har hatt gode resultater i å nedkjempe opiumsproduksjonen og en de skryter også av at sikkerheten er god.

Guvernøren i Badakhshan heter Baz Muhamed Ahmadi, en gammel krigsherre fra Jamiate-i-Islami, Ahmed Shah Massouds parti. Inntil for 6 måneder siden var det Munshi Abdul Majid som satt i guvernørstillingen, en gammel pasjtuner fra Baghlan. Han ble utsatt for et attentatforsøk i november 2008, men overlevde uskadd. Han tilhørte partiet Hezbi-i-Islami, som fra baser i Kunar og andre steder bekjemper Karzai-regjeringen, anført av Gulbudin Hekmatyar. Partiet er splittet i flere fraksjoner.

Sikkerhet og kommenadantvelde

Med hensyn til sikkerheten er det lettere å reise i Badakhshan enn størstedelen av

Afghanistan. Men her er stadige episoder. Det er Tyskland og Danmark som bemanner ISAF-styrkene i provinsen. Men demokratiet har vansker i denne provinsen som har vært kjennetegnet av at de gamle krigsherrene fortsatt har kontroll. Særlig beryktet var eks-kommandanten Noor Mohammed som herjet både i Faizabad og store deler av provinsen inntil 2005. Han hadde guvernøren i lomma, og var berømt for å ha giftet seg elleve ganger på fem år.

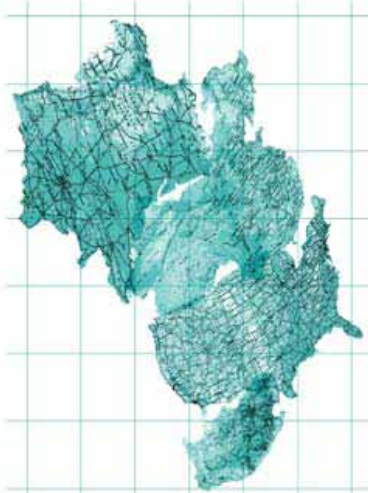
21. april 2005 ble en unge kvinne, 21 år gamle Amina, drept i landsbyen Spingul i Argo distrikt under mystiske omstendigheter. De fleste meldingene gikk ut på at hun var steinet, men dette ble aldri dokumentert. (Se dokumentarfilm: Afghanistan – Stone silence av Journeyman.tv).

Dette står i skarp kontrast til at den fattige utkantprovinsen Badakhshan bare er slått av Kabul når det gjelder antall jenter/kvinner som kan lese og skrive. (21 % i 2003).

T.Sk.

Arena Afrika

Kappløp om
makt og ressurser

Ressursforbannelsen, stormaktene
og spillet om Afrika:
Les Afrika-årboka 2009!
Fellesrådet for Afrika

Nye lekre nettsider Ta en titt

Afghanistankomiteen har fått nye nettsider hvor du kan finne oversikt over våre aktiviteter. Du finner informasjon om kjerneområdene innenfor bistand: helse, miljø og utdanning med konkret informasjon om prosjektene og mer utfyllende om temaer som er naturlig knyttet til disse.

Generell informasjon om Afghanistan, språk som brukes i landet, beskrivelse av de mange etniske gruppene som lever der, og hvordan landet er satt sammen av provinser er også å finne.

Lurer du på hvordan organisasjonen styres og er oppbygd, og hvem du skal kontakte for å engasjere deg i vårt arbeid, er det bare å klikke seg inn. Vi trenger flere aktive medlemmer som kan bidra i stort og smått. Og sist, men ikke minst... nettbutikken tilbyr deg julegavetips med mening! Besøk www.afghanistan.no

Linda V.

Gamle A-Nytt i pdf-format

Organisasjonskonsulent Andrea Levin Rivrud har nå fullført jobben som det har vært snakket om i mange, mange år:

Alle gamle **A-Nytt** tilbake til 1980 er nå å finne i pdf-fil på hjemmesidene. Bare gå inn på «arkiv» og «medlemsblad», så ligger de der! Du må kanskje til med zoom-tasten for å forstørre skriften til godt leselig format på de eldste årgangene.

Filene har garantert interesse for mange av de tusener nordmenn som på et eller annet tidspunkt har hatt noe med Afghanistankomiteen å gjøre, eller har lest bladet tidligere. Her kan man grave i sin egen historie. Hvilket år var det nå at.....?

Men også de uten fortid med Afghanistan vil kunne finne stoff av interesse.

Terje Sk.

Konferanse om:
ØKONOMISKE
ALTERNATIVER

EN ANNEN VERDEN ER MULIG - men hvilken?

Håndverkeren, Oslo, 5-7. februar 2010
Arrangør: Attac Norge
Følg med på: www.attac.no

Støttet av NORAD | Design © Ingrid Apollon

Billion Tree Campaign

TEXT BY MUHAMMAD JUNAID MUBARAK

Afghanistan has always been a charming continental cross road over the years with a rich glorious natural wealth. Studies have shown that a large part of ancient Afghanistan was covered with forests. However, the great potential and natural resources of Afghanistan were ruined by the destruction brought upon its land for almost 30 years in shape of civil wars and foreign invasions. War and instability has severely damaged the natural resources and environment in Afghanistan. Today most of the forest in Afghanistan is destroyed due to decades of conflict and war and only 2 % of the country's area is left forest covered including some pistachio forests left in dilapidated condition in northern Afghanistan, conifer forests in the provinces of Nangarhar, Kunar and Nuristan, juniper forests in Subzac pass and some forests scarcely scattered across Afghanistan.

Illegal smuggling of timber, cutting down of trees for energy needs, movement of people in large numbers to the cities and their settlement in the forest areas of urban landscape, poor forest management, lack of incentives for reforestation, lack of community involvement and awareness, and agricultural and urban encroachments on forest land are some of the factors which contributed to the severe decline of forest cover in Afghanistan.

Socio-Economic effects of deforestation

Traditionally natural resources like forests and agriculture have been a source of income, livelihood and survival for most of the Afghan population. The alarming rate of deforestation has deprived common man of a potential resource and has contributed to the longstanding drought in the country, and has also made it more prone to flash floods and landslides. This has had a negative impact on the agricultural output. Subsequent pressure on economy has also resulted in a surge in opium growth as an easy and effective mean of making money. However, before opium fields and its pro-

duction could be eradicated, an alternative plan has to be put in order to supply for the needs of the people.

The current trend of deforestation needs to be reversed. If not, all forests in Afghanistan will disappear in the next 30 years. As the forests go, so will lots of wildlife species, further damaging Afghanistan's biodiversity. Moreover, not only will Afghanistan suffer economically, but there will also be an increase in fatalities and damages as a result of flooding and even avalanches.

Afghanistan's Environmental Policy

In 2005, an independent National Environmental Protection Agency (NEPA) was established. In the same year, Afghanistan's first Environmental Law was drafted and signed by President Hamid Karzai. The law defines the agency's function as well as its powers. NEPA serves as Afghanistan's environmental policy-making and regulatory institution. Its role is to regulate, coordinate, monitor and enforce environmental laws. The strategic vision of the agency is to improve the quality of life of the people of Afghanistan through conservation of the nation's resources and protection of the environment. The main goals are to: (i) secure a clean and healthy environment; (ii) attain sustainable economic and social development while protecting the natural resource base and the environment of the country; and (iii) ensure effective management of the country's environment through participation of all stakeholders.

Plant for Planet: Billion Tree campaign

"Plant for Planet: Billion Tree campaign" is a worldwide tree planting campaign launched by The United Nations Environment Programme (UNEP) with the goal of planting at least one billion trees each year. Under the Plant for Planet: Billion Tree Campaign, anyone, from individuals and communities, business and industry, corporations, civil society organizations and governments are encouraged to enter tree-planting pledges online.

Contribution of NAC to the Plantation Cause

The Norwegian Afghanistan Committee has also pledged to contribute towards the Billion Tree Campaign by planting many trees in Afghanistan. NAC's endeavours and efforts for the improvement of environmental situation in Afghanistan dates back to 1992, when NAC was contacted by local authorities in Badakhshan to initiate measures to improve the worsening situation due to deforestation and flooding. Subsequently, NAC's Environment Programme was launched.

We at NAC not only believe that although planting trees would help balance the carbon count of the atmosphere and help mitigate some of the repercussions of environment damage, but also the importance of planting indigenous trees which are suitable to the local environment through a comprehensive and systematic approach which understands the micro level dynamics. With this aim in mind, NAC has taken up to this task in a systematic and strategic manner. One such important programme which has contributed significantly towards plantation is NAC's Environment programme in Badakhshan, located in the far north-eastern corner of Afghanistan. It has always been one of the poorest areas in Afghanistan relying on subsistence agriculture and trading. Historically Badakhshan has been a food deficit area and vulnerable to food insecurity. Before the war, local food production met only 50% of the provinces needs and at present it only meets one third. The war disrupted agricultural production and markets and destroyed basic infrastructure. NAC has been involved in environmental activities in Badakhshan since 1992.

A new Environment programme was established in 1997 in Keshem district and from there it was expanded to three other districts. The main component of the programme today is the demonstration-nursery farms, called Environment Conservation Centres (ECCs). The programme is using 20.4 hectares of government land for watershed tree plantation, nurseries and as farm land

The alarming rate of deforestation has deprived common man of a potential resource, and has contributed to the longstanding drought, and has also made it more prone to flash floods and landslides.

Foto: Elisabet Eikås

where farmers grow a variety of trees, including fruit trees for not only the improvement in environment but also for income generation.

As discussed earlier, NAC's programme is not only about planting trees but to contribute towards improvement of environment in a sustainable and useful manner. Therefore, the programme also included education and raising awareness on forest protection. The primary objective of these demonstration farms is to grow and nurture saplings and seeds of various kinds of trees and plants that can be transplanted at other places. Moreover, these farms also serve towards education and training of farmers, volunteers and other people of the local communities.

NAC frequently invites interested parties from the local communities to participate

in workshops, training sessions and demonstration of proper planting, grafting and cutting methods so as to encourage the locals to plant trees and create awareness about the importance of tree plantation. NAC demonstration nursery farms have wide variety of trees and plants, including pine, white poplar, Russian and Irish willows, pistachio, walnut and various fruit trees. During 2009, NAC has so far planted a total number of 97202 saplings and plants in the Ghazni and Badakhshan provinces in Afghanistan. This was made possible by involving various sections of society, local communities, government departments and schools.

Another part of the programme is Foster Moms. These Foster Moms are encouraged to take part in a programme where they are trained to nurture and take care of saplings

and seedlings that are later planted in various places.

There are other projects of NAC which contribute indirectly towards the goal of plantation of trees and plants and their nurturing like Watershed Management and an Integrated Environmental-Rural Development Program which includes several components like reforestation, community mobilization, foster moms, farmers, nurseries and development of local irrigation system. All these programs contribute towards an effective plantation program and its sustenance.

Organisations Contributing Towards Environment in Afghanistan

Ranked the fifth least developed country in the world by the UN Development Programme, Afghanistan does not have sufficient institutional means to ensure better forest management, and it receives assistance from certain other development organizations like NAC. United Nations Environmental Programme (UNEP) is one such organization. Asian Development Bank, World Bank and Islamic Development Bank are also working on programmes to build up the minimum institutional capacities for natural resource management. The European Commission is also extending help for the cause through funding to assist national environmental authorities in implementing their plans and projects nation-wide both on central government and provincial government level.

(References: UNEP, NEPA)

A-Nytt på engelsk

Vi har A-Nyttlesere både i Kabul og andre steder, som må nøye seg med å se på bilder og be norskkyndige om å oversette for dem for å få noe utbytte av bladet. Med artikler på engelsk når vi fram til flere. Vi starter her med to sider.

Legitimitetskrise i Afghanistan siden avskaffelsen av monarkiet

AV AHMAD YASIR

Etter oppløsningen av monarkiet i 1973 har Afghanistan lagt bak seg fire viktige perioder, nemlig Daud Khans republikk 1973-1978, kommunistiske regjeringer 1978-1992, Mujahedin-styret 1992-1996, og Talibanregimet 1996-2001. Jeg vil her gjennomgå hver av disse periodene separat. En kort vurdering av disse periodene i et historisk perspektiv vil kunne kanskje hjelpe oss med å forstå hvorfor Afghanistan lider av manglende legitimitet den dag idag.

Daud Khans republikk 1973-1978

Med hæren i ryggen og støtte fra *parchamiene* tok Daud Khan over makta ved et kupp den 17 juli 1973. Daud grep makta da Zahir Shah (Dauds fetter og svoger) befant seg i Roma for medisinsk behandling. Monarkiet ble avskaffet og Den demokratisk republikken Afghanistan proklamert. Sovjet og India var først ute med å anerkjenne republikken. Daud inntok vervene som president, statsminister og forsvars- og utenriksminister! Fire PDPA medlemmer fikk plass i regjeringen som takk for støtten. Kommunistpartiet PDPA/People's Democratic Party of Afghanistan bestod av fraksjonene *Khalq* og *Parcham*. Daud Khans begrunnelse for å avskaffe monarkiet og proklamere republikken deretter var tilsynelatende den førstnevnte manglende legitimitet.

Daud mislyktes helt med å styrke sitt regimes legitimitetsgrunnlag i det afghanske samfunnet, og bidro snarere til økt legitimitetskrise i landet. Det paradoksale er at Daud valgte å ta et oppgjør med islamistiske bevegelser [som i den tiden ikke ser ut til å ha utgjort noe trussel mot regimet] i landet, samtidig som han ønsket å føre tøffere politikk i forhold til Pashtunistan-saken, dette i håp om å oppnå mer støtte blant befolkningen og hos Sovjetunionen.

Arrestasjonen av islamistledere førte til at mange av dem flyktet til Pakistan og opererte mot regimet derfra. For Pakistan var disse regimemotstanderne eller islamistene en gavepakke fra Kabul, og de tok hjertelig i mot dem. En annen politisk tabbe

som Daud ser ut til å ha gjort var å nekte PDPA å ta del i utformingen av den nye grunnloven. Utelukkelsen indikerte et klart brudd med kommunistene, noe som førte til at de kommunistiske fraksjonene i PDPA begynte å arbeide aktivt for regimeendring. Legitimitetsspørsmålet synes å ha tatt en annen vending som følge av Dauds politikk. Kommunistene var blitt sterke nok til å utfordre både Dauds nasjonalisme og det dominerende livssynet i samfunnet.

Kommunistiske regjeringer 1978-1992

Legitimitetsspørsmålet ble heller ikke løst under kommunistene. Det var fire prominente personer som ledet kommunistiske regjeringer i perioden 1978-1992; Noor Mohammad Taraki, Hafizullah Amin, Babrak Karmal og Dr Mohammad. Najibullah. Hver av disse forsøkte i sin presidentperiode å konsolidere sin makt, og oppnå støtte for sin politikk blant befolkningen. Men som følge av blant annet store uoverensstemmelser mellom regimenes politikk/reformer og befolkningens kulturelle og religiøse verdier, mislyktes de med å oppnå legitimitet.

Taraki forsøkte å styrke sitt legitimitet både i *Khalq*/PDPA og ellers i samfunnet ved å lene seg mot hæren. Legitimitetskrisen fortsatte under Amin. Heller ikke Babrak Karmal, som tok over makta med russernes støtte, greide å gjøre noe med legitimitetsspørsmålet. Han forsøkte å inkludere opposisjonen og andre etniske grupper i sitt regime, men hans tilsynelatende moderate linje hjalp ikke noe særlig. Tiltakene ser ut til ha kommet altfor sent, og dessuten undergravde russernes militære tilstedeværelse i landet hans legitimitet både i og utenfor Afghanistan.

Sovjetisk invasjon: forsterkning av legitimitetskrisen

Babrak Karmal som hadde kommet til makta med Moskvass velsignelse ble skiftet ut med Dr. Najibullah etter at han ikke maktet verken å løse interne problemer i PDPA eller å dempe befolkningens misnøye med regimet. Men heller ikke Najibullahs prosjekt «nasjonal dialog og forsoning» førte fram.

Motstandsgrupperingene var sikre på sin seier og avviste forsoningsforsøket. Som følge av russernes invasjon og deres utstrakte innblanding, var regimets omdømme så kraftig svekket at dets forsøk på å oppnå befolkningens tillit og støtte ble å være en umulig oppgave.

Mujahedin/Rabbani regjeringen 1992-1996

Med det kommunistiske regimets fall og maktovertakelsen til regjeringen bestående av de sju Peshawar-baserte mujahedinpartiene, tok legitimitetsspørsmålet en ny vending. Det ble særlig tydelig og merkbart da midlertidig president fra Jamiat-i-Islami Burhanuddin Rabbani ikke etterlevde avtalen og nektet å gå av etter fire måneder i stillingen. Dette satte alliansen mellom de sju partiene over styr, og åpnet for ett-partistyre. I januar 1993 forsøkte Rabbani å løse legitimitetsspørsmålet ved å opprette et såkalt "*Shura-i-ahl-i-Hal wa Aqd*" – et autoritativt råd bestående av ærlige, vise og kunnskapsrike menn i utgangspunktet. Dette rådet som forlenget Rabbanis regjeringsperiode, ekskluderte ikke bare flere av partnerne fra koalisjonsregjeringens som Hezb-i-Islami ledet av Gulbuddin Hekmatyar, Pir Syed Ahmed Gilanis NIFA og Sigbatullah Mujadeddis ANLF, men også shiapartiet Hezb-i-Wahdat ledet av Abdul Ali Mazari og Jumbush-i-Milli ledet av Abdul Rashid Dostum. Dermed mislyktes Rabbani med å skape et representativt styre hvor de viktigste aktørene var inkluderte. Følgelig mislyktes mujahedin på lik linje med kommunistene i å skape et styre som inkluderte alle lag av befolkningen. Dette banet vei for en ny kraft som kalte seg Taliban.

Talibanregimet 1996-2001

Taliban dukket opp i en tid hvor behovet for større sikkerhet og trygghet hos befolkningen var akutt. Med sine slagord om å opprette ro og orden greide Taliban å tiltrekke seg støtte fra relativt mange afghanere. Tilslutningen kan sies å ha vært størst i Sør-Afghanistan. Men med overtakelsen av byen Herat, hovedstaden Kabul og andre store

Dessuten anvender man en valgordning i valget av representanter til nasjonalforsamlingen som resulterer i en splittet og fragmentert forsamling.

byer i 1996, begynte folkets misnøye med Taliban å bli mer tydelig. Herat og Kabul skilte seg fra andre områder [kulturelt sett] som Taliban hadde sikret seg kontroll over. Gruppens strenge og særegne håndheving av Sharia var i stor grad blitt akseptert, men i de to byene ble Talibans strenge fortolkning av Sharia og innføring av sterke begrensninger på den enkeltes frihet oppfattet som krevende og problematisk. Dermed oppsto det friksjon mellom flertallets verdier og hva regimet stod for.

Som påpekt ovenfor fantes det ikke noe konsensus blant mujahedin-partiene om legitimiteten av demokratiske valg på begynnelsen av 1990-tallet. De hadde delte meninger om såvel legitimiteten som nødvendigheten av valg. Den afghanske analytikeren og tidligere embetsmann i Talibans utenriksdepartement, Wahid Muzhdeh, skriver i en artikkel: "Mawlawi Younes Khaled (leder for et av de sju mujahedin-partiene) og flere andre var av den oppfatning at statslederen skal velges av "vise og anstendige" mennesker [ahle hal wa aql]". Dette innebar i praksis at vanlige folk ble utelukket fra å stemme, rett og slett fordi de ikke ble ansett for å være i stand til å vite hva som er best for dem selv og landet. Talibanregimet var også i følge Muzhdeh tilhenger av dette standpunktet. Regimets øverste leder Mulla Omar tildelte seg selv "Amirul-Mu'minin" tittelen (islamsk leder: Commander of the Faithful) oppmuntret av noen få hundre andre lokale mullaer. Deretter tok han steget opp til å styre landet. Opprettelsen av et ensidig pasjtunsk styre/råd i Kabul i 1996 bidro til å øke legitimitetsunderskuddet i det multi-etniske Afghanistan.

Beskrivelsen ovenfor viser at en befolkningens ønske og vilje ikke synes å ha betydd mye for afghanske styresmakter i disse årene. De rettferdigjorde sitt regimes legitimitet ved å henvise til noe annet enn borgernes stemme og samtykke. Valg ble ikke ansett nødvendig eller viktig verken under monarkiene, republikkene eller kommunistene. Den som tok over makten og klarte å beholde den, var legitim!

Det viser også at legitimitetskrise i

Afghanistan har historiske røtter og ikke begrenser seg til Afghanistans nåværende regime ledet av president Hamed Karzai. Den mye omtalte tillitskrisen i dagens Afghanistan ser ut til å skyldes i større grad statsstrukturen, nemlig en sentralisert stat hvor nærmest all reell makt ligger hos presidenten. Dessuten anvender man en valgordning i valget av representanter til nasjonalforsamlingen som resulterer i en splittet og fragmentert forsamling. Den metoden kalles for Singel Non Transferable Vote System/ SNTV [på norsk: enkel ikke overførbart valgsystem]. I følge ordningen kan velgerne stemme på uavhengige kandidatlistene, men ikke partilister som man har i Norge.

En av ulempene med SNTV-metoden er at den ikke sikrer representativitet og åpner for korrupsjon. Det er de ressurssterke, best organiserte med nettverk som har større sjanse til å vinne, siden lokalstøtte i seg selv ikke er nok for å kunne lykkes i valget. Proporsjonal representasjon som åpner for partideltakelse ville vært bedre. Det bør nevnes at det internasjonale samfunnet med USA i spissen var enige helt fra begynnelsen om at makten skulle konsentreres, gjerne i presidentens hender. Dermed skulle man ha en fragmentert nasjonalforsamling som ikke kunne utfordre presidenten, i hvert fall ikke på kort sikt. SNTV-metoden sørget for at man fikk et relativt svakt og fragmentert parlament i Afghanistan.

Røttene til den nåværende politiske krisen i Afghanistan kan spores i Bonn-avtalen fra 2001 og 2004-konstitusjonen. Det internasjonale samfunnet spilte en avgjørende rolle i begge prosessene. Som afghanere pleier å si: "man høster som man sår".

Forfatteren **Yasir Ahmad** har vært aktiv i Afghansk Ungdomsforening AUN. AUNs hjemmeside finner du her: <http://www.afghanyouth.no/>

Kilder:

Vogelsang, Willem (2002): «The Afghans»
Nixon, Hamish and Ponzio, Richard (2007, march 5) "Building Democracy in Afghanistan: The Statebuilding Agenda and International Engagement", International Peacekeeping.
Wahid Muzhdeh: "Taliban, Islamsk rett og valg". URL: http://www.bbc.co.uk/persian/afghanistan/2009/07/090725_dn_taliban_election_af88.shtml

Det viser også at legitimitetskrise i Afghanistan har historiske røtter og ikke begrenser seg til Afghanistans nåværende regime ledet av president Hamed Karzai. Den mye omtalte tillitskrisen i dagens Afghanistan ser ut til å skyldes i større grad statsstrukturen, nemlig en sentralisert stat hvor nærmest all reell makt ligger hos presidenten.

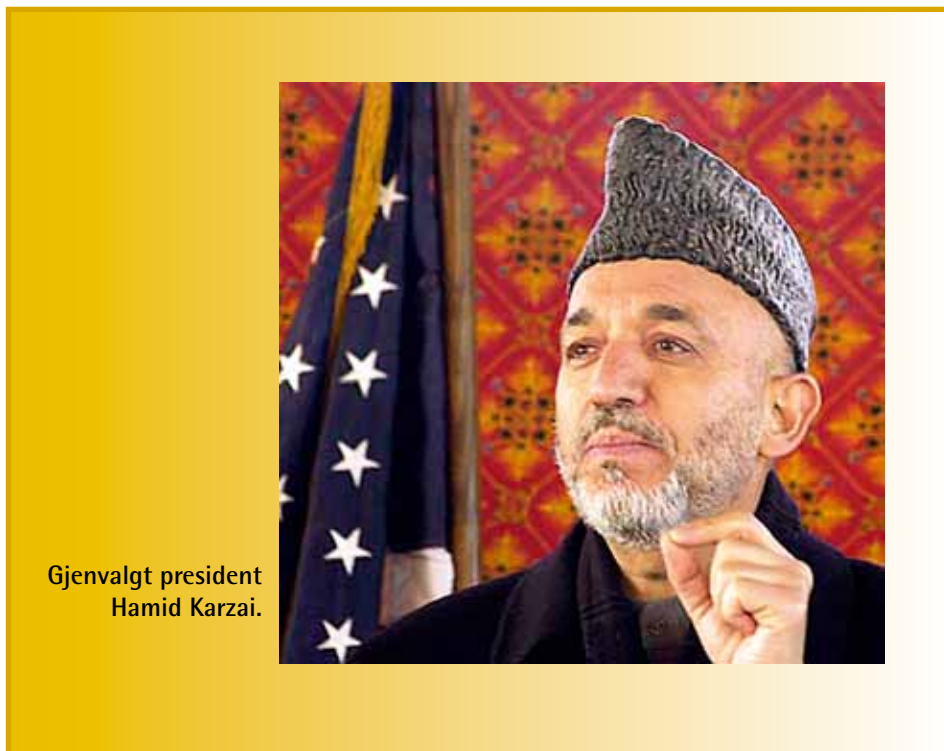
Presidentvalget 2009 og følgene

Av MUHAMMAD JUNAID MUBARAK

Som om ikke forvirring, kaos og generell likegyldighet i forkant av presidentvalget i Afghanistan skulle være nok, har oppsummeringen av valget og den påfølgende seier til Hamid Karzai ført til enda større tvil rundt hele valgprosessen. Kritikken har haglet fra alle kanter. Det skal bli vanskelig for president Karzai å feire seieren. Afghanske presidentvalg har to valgomganger hvis ingen av kandidatene får over 50 prosent av stemmene i første valgomgang. Ifølge Den uavhengige afghanske valgkommissjonen kunngjøring vant president Karzai 54,6 prosent av stemmene (av 5,7 millioner godkjente stemmer) Men ny telling av omdiskuterte stemmer av den FN-støttede Valgklagekommissjonen trakk prosenten ned til 49,67. Dette førte til at en annen valgomgang måtte holdes mellom Karzai og nummer to Abdullah Abdullah som fikk 27 prosent av stemmene.

Dr. Abdullah bestemte seg for å trekke seg fra annen valgomgang, og kastet seg i stedet inn i en debatt om legitimiteten til årets presidentvalget. Abdullah hadde framsatt krav om at minst tre ministre fra regjeringen måtte suspenderes og leder for valgkommissjonen Asizullah Ludin måtte fjernes. President Karzai nektet å imøtekomme disse kravene. Dermed ble annen valgomgang avlyst, og Karzai ble erklært for vinner av presidentvalget 2009.

FN, amerikanske og afghanske ledere var raske til å hylle valget som en suksess umiddelbart etter det var avholdt 20. august. Medlem av den uavhengige valgkommissjonen Zekria Barakzai anslo valgdeltakelsen til mellom 40 og 50 prosent. Men rapporter fra observatører og journalister pekte mot at valgdeltakelsen noe steder var så lav som 5 prosent. Det faktum at oppslutningen om valget var dramatisk mye lavere enn i 2004 burde virkelig bekymre de vestlige land som har introdusert og støttet opp om det nåværende presidentdominerte regjeringssystemet i Afghanistan. Det viser tydelig hvor desillusjonerte afghanerne er med styringen av landet og rettsystemet. Det gjenspeiler

Gjenvalgt president
Hamid Karzai.

også den likegyldighet og fremmedgjøring som afghanerne føler i forhold til landets ledende elite og deres avhengighet av USA og NATO-landene.

Blir sett på som inntrengere

Det understreker også det faktum at Taliban fortsatt står meget sterkt i mange deler av Afghanistan (12 av 34 provinser betegnes som høyrisiko-områder av den afghanske innenriksministeren). Alt dette har avstedkommet en debatt, som dukket opp allerede i 2001, og har vært et tilbakevendende tema i forhold til den nye grunnloven: Spørsmålet har vært om den type regjeringsform med sterkt presidentstyre, som de vestlige landene med USA i spissen gikk inn for, er det rette for å få Afghanistan til å bevege seg i riktig retning. Videre har afghanerne diskutert, slik en høyere amerikansk tjenestemann pekte på da han leverte inn sin avskjedssøknad, at troppene fra USA og NATO av mange blir sett på som inntrengere i deres land. De er ikke velkomne og den korrupte nasjonale

regjeringen, som støttes av USA, er heller ikke akseptabel.

President Karzais menn som holder fast i tømmene i det pasjtunbeboede sør og øst, og krigsherrer som AbdulRashid Dostum og Karim Khalili som dominerer i nord, brukte absolutt alle midler, inkludert trakassering og bestikkelser for å sikre stemmesedlene for herr Karzai. Heller ikke støttespillerne til Dr. Abdullah gikk av veien for å ta i bruk lignende metoder for å sikre seg stemmer. Guvernøren i provinsen Balkh, Atta Mohammed Noor, kjempet en energisk kampanje for Abdullah og brukte sin posisjon som guvernør til fulle. Dette kommer godt fram i EUs rapport som slår fast at en tredjedel av de halvannen million tvilsomme stemmesedlene var stemmer for Abdullah. En million av dem var for Karzai.

Situasjonen etter presidentvalget er preget av manglende stabilitet og framgang. President Karzai står fram som svak og medtatt sammenlignet med situasjonen i 2004. Som pasjtuner fra Popalzaj-klanen i Kandahar-provinsen sjarmerte han en gang

Temaet har vært om den type regjeringsform med sterkt presidentstyre, som de vestlige landene med USA i spissen gikk inn for, er det rette for å få Afghanistan til å bevege seg i riktig retning.

sine vestlige støttespillere med sin utmerkede engelsk, imponerende og stilfulle afghanske kapper og et relativt plettfrøyt rykte. Idag er han langt fra noen favoritt i de samme kretser. President Barack Obama, statsminister Gordon Brown, FN-representant Kai Eide og ledere fra de vestlige land har gjentatt det samme som ekko fra hverandre. De vil at Karzai skal kvitte seg med krigsherrer og narkotikabaroner, og virkelig gjøre noe med korrupsjonen. Alle disse betingelsene og kriteriene fra de vestlige landene for fortsatt å støtte opp om Karzai med militære styrker og andre ressurser for å bekjempe Taliban, betale regjeringens utgifter og holde ham ved makta, blir for mye for Karzai å forholde seg til.

Diskrediterte krigsherrer

Spørsmålet er om han er i en posisjon hvor han makter å levere eller ikke. Karzai er fullstendig avhengig av NATO-styrkene og pengene fra de vestlige landene. Krigsherrene ble i sin tid nedkjempet av Taliban og diskreditert av det afghanske folket for sin skruppelløse framferd og kriminelle gjerninger. Det var de vestlige landene som brakte krigsherrene i posisjon igjen, for å støtte opp om og styrke Karzais regjering.

USA og landets allierte har nå om lag 103 000 soldater i Afghanistan. De har i stor grad ansvaret for rekordøkningen i opiumproduksjon- og trafikk fordi de har unnlatt å gå til aksjon mot disse krigsherrene og narkobaronene, som er en del av den afghanske regjeringen, av frykt for å skaffe seg enda flere fiender. Nå forventes det av den svake presidenten at han skal kvitte seg med disse mektige mennene, som innehar stillinger som guvernører, høyere offiserer, ministre og rådgivere.

President Karzai har behov for at disse mennene blir ved makta. Han kan heller ikke gjøre mye alene for å begrense deres makt.

Midt oppi all kaos og forvirring rundt Karzais regjering, hans utålmodige vestlige støttespillere og hans anstrengelser for å snu den negative trenden i Afghanistan, er det noen som liker det de ser: Taliban. Valg-

*FNs spesialutsending til Afghanistan Kai Eide»
Foto: Elisabeth Eide*

kampen viste all slags bruk av korrupsjon og ulovlige midler for å vinne fram på motstanderens bekostning, og anklagene om storstilt valgfusk førte til at USA og de allierte blandet seg inn for å løse krisen. Budskapet til det afghanske folket etter den siste månøveren er at hele greia var et redskap brukt av utlendingene for å dytte på Afghanistan en svak og underdanig regjering. Mistanken om falskspill fra kandidatene både før og etter valget har også vært verdifull drahjelp til Taliban.

President Karzai kan bli sittende igjen som ansvarlig for alle fiaskoene, og folkeopinionen i de vestlige land kan komme til å utrope president Karzai som syndebygg for den mislykkede vestlige strategien i Afghanistan. For å kunne slå Taliban, må vesten akseptere realitetene i Afghanistan. Slike realiteter er blant annet at stasjonering av enda flere soldater fra de vestlige land vil føre til enda større motvilje fra afghanerne, og vil stimulere støtten til Taliban. Tilstedeværelsen av 103 000 utenlandske soldater og 150 000 i den nasjonale afghanske hær

og politi skulle ha vært nok til å nøytralisere mindre enn 20 000 talibansoldater, hvis ikke Taliban hadde hatt støtte fra vanlige afghanere. Afghanere er langt fra overbevist om at vesten og deres partner president Karzai er til å stole på når det gjelder å lede landet i retning mot framgang og velstand.

Et skikkelig veikart

At Karzai, til tross for at han er pasjtuner ikke kan reise i pasjtundominerte områder, viser klart at den pasjtunske befolkning ikke føler seg knyttet til Karzai. Å ta med noen få pasjtunere fra den urbane eliten i regjeringen fører ikke til at flertallet av landsbygd-pasjtunere slutter opp om ham. Uten virkelig representasjon i regjeringen og støtte fra den pasjtunske befolkning, som utgjør nær halvparten av landets befolkning, kan ikke stabilitet og framgang oppnås.

Likeledes er forbedringer i Afghanistan usannsynlig så lenge afghanerne ikke ser noen forbedring i forhold til den utbredte korrupsjonen, og så lenge de vestlige land fortsetter å støtte og favorisere de korrupte krigsherrene og narkobaronene. USA og NATO-styrkene burde enes om et skikkelig veikart for sin Afghanistan-strategi, inkludert å trekke soldatene ut av landet. Strategien burde også raskt ta sikte på bemyndigelse (empowerment) av afghanerne, og ikke bare noen innflytelsesrike enkeltpersoner.

Lov og rett og gjennomsiktighet må bli tydelig for enhver å se. Om dette er mulig å oppnå i det nåværende vestliginspirerte deomkratiet, eller etter modell fra de mer tradisjonelle styremåtene i Afghanistan som Loya Jirga, må drøftes med alle involverte parter. Inntil det skjer vil verken opptrapping av antall soldater eller nye valg kunne sikre seier og stabilitet for Afghanistan.

 Afghankomiteén i Norge

EN GAVE SOM GROR

Gi tusen trær som spirer i Afghanistan

En gave som gir vern mot jordras og flom,
inntekt til fattige - et grønt Afghanistan.

DU HAR FÅTT TUSEN TRÆR!

Tro på forandring er drivkraften bak vårt 30 års engasjement i Afghanistan. Både store og små fremsteg har betydning og fornyer vårt håp om at det nytter.
- Alltid.

Tusen trær - 150 kroner
En gave som gror
www.afghanistan.no

